

Valerija Seile
(1891–1970)

fotogrāfijās, atminēs
un faktos

1891. gada 23. jūnijā Rēzeknes
apriņķa Makašānu pagasta
Seiļu sādžā mazturīga
zemnieka Benedikta un viņa
sievas Borbolas ģimenē
piedzimst meita Valerija.

1894. gadā mazā Valerija ar māsu
un māti seko tēvam un pārceļas
uz dzīvi Pēterpilī.

1898. gadā Valerija iestājas
Lebedevas fabrikas
elementārskolā.

1901. gadā pāriet uz katoļu
baznīcas skolu. Skolas
priekšniece ievieto viņu poļu
patversmē, kurā meitene
atrodas līdz 14 gadu vecumam.

Foto no LNB V. Seiles fonda

Foto no LNB V. Seiles fonda

1905. gadā Valerija uzsāk mācības pilsētas skolā un Nikiforovas privātgimnāzijā.

Jau ģimnāzijas gados aktīvi darbojas Pēterpils Latgales jaunatnes pulciņā “Saule”, pasniedz Latgaliešu pedagoģiskajos kurso, māca vēsturi, krievu valodu un metodiku.

1912. – 1915. gadam strādā Pēterpils vasaras bēgļu kolonijā par skolotāju.

- 1912. gadā Valerija ar sudraba medaļu beidz ģimnāziju un iestājas Bezstuževa augstākos sieviešu kursos vēstures un filoloģijas fakultātē. 1916. gadā absolvē to ar I šķiras diplomu.

V. Seile beidzot studijas Pēterburgā

V. Seiles personas apliecība (1917)

1915. gada 29. augustā
Pēterpilī tiek izveidota
“Latgalīšu bīdreibas
paleiga kara upuriem”. V.
Seile ir biedrības
komitejas locekle, vēlāk
sekretāre. Pateicoties viņas
pūliniem, latgaliešu jaunā
paaudze prata izdzīvot
svešumā un atgriezties
dzimtajās mājās.

1917. gadā V. Seile dodas uz Rēzekni un aktīvi iekļaujas komisijas darbā, kas sasauc Rēzeknes kongresu. V. Seili ievēl par Latgales Pagaidu zemes padomē.

Šajā laikā viņa skaidri pauž domu par Latvijas vienotības nepieciešamību un kļūst par “krustmāti Latvijas apvienošanas darbā”

“Par Valeriju Seili biju dzirdējis jau agrākajos gados. Zināju, ka tā no Latgales ir pirmā sieviete ar augstāko izglītību. Zināju arī, ka blakus skolotājas darbam Rēzeknes novadā, darbojusies politiskajā laukā. Bijusi Latgales Zemes padomes valdes locekle; 1917.g. Latgales kongresa dalībniece, kur Latgales politiskās partijas nolēma apvienoties ar Vidzemes un Kurzemes politiskajiem grupējumiem kopīgai cīņai pret Krievijas hegemoniju Latvijā. Vēlāk darbojusies Tautas padomē un Satversmes sapulcē.”

/skolotājs Jānis Stabulnieks, 1975. Rīga/

1917. gadā V. Seile dodas uz Rēzekni un aktīvi iekļaujas komisijas darbā, kas sasauc Rēzeknes kongresu. V. Seili ievēl par Latgales Pagaidu zemes padomē.

Šajā laikā viņa skaidri pauž domu par Latvijas vienotības nepieciešamību un kļūst par “krustmāti Latvijas apvienošanas darbā”

“Par Valeriju Seili biju dzirdējis jau agrākajos gados. Zināju, ka tā no Latgales ir pirmā sieviete ar augstāko izglītību. Zināju arī, ka blakus skolotājas darbam Rēzeknes novadā, darbojusies politiskajā laukā. Bijusi Latgales Zemes padomes valdes locekle; 1917.g. Latgales kongresa dalībniece, kur Latgales politiskās partijas nolēma apvienoties ar Vidzemes un Kurzemes politiskajiem grupējumiem kopīgai cīņai pret Krievijas hegemoniju Latvijā. Vēlāk darbojusies Tautas padomē un Satversmes sapulcē. ”

/skolotājs Jānis Stabulnieks, 1975. Rīga/

Valerija Seile 1923. gadā

- 1918.–1920. gadam V. Seile strādā par Rēzeknes apriņķa skolu inspektori.
- 1923. gadā iecelta par Krāslavas ģimnāzijas direktori-dibinātāju.

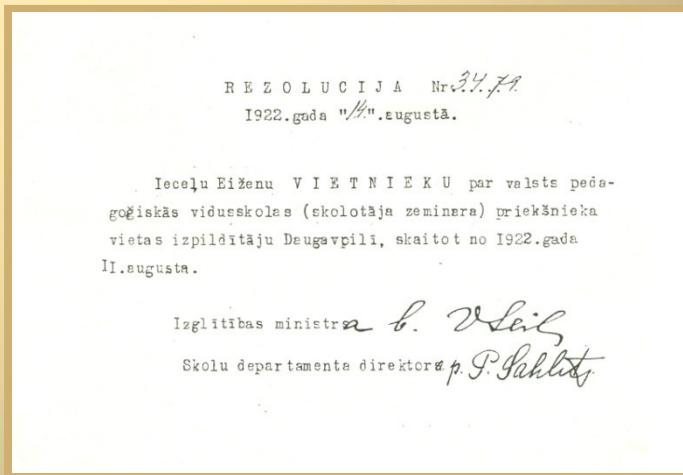

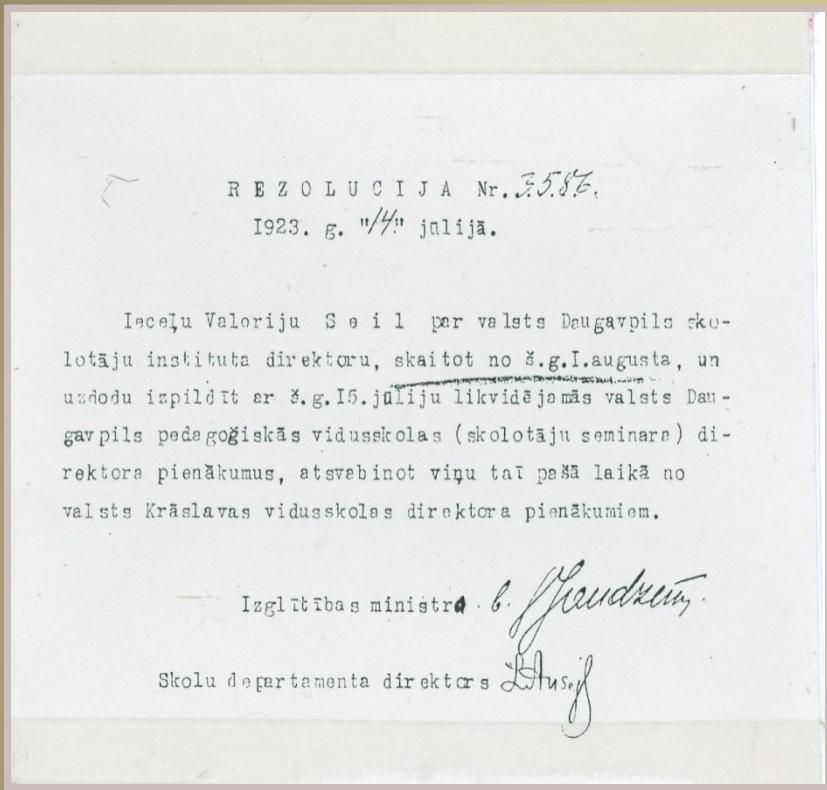
Krāslavas Valsts ģimnāzijas ēka 1930. gadā

Latgaliešu Skolotāju savienības valde (1922)

- 1918-1922. gadā V. Seile darbojas Latvijas Tautas padomē un Satversmes sapulcē, kļūst par izglītības ministra biedri. Ir Latgaliešu Skolotāju Savienības valdes priekšsēdētāja
- 1921 – 1926. gadam ir žurnāla “Latgales Škola” līdzredaktori, kur popularizē tautas izglītības jautājumus.

V. Seile un DVSI pedagogu saime (20.gs. 20.gadi)

1923 – 1940. gadam
Daugavpils Valsts
skolotāju institūta
(DVSI) dibinātāja un
direktore.

V. Seile ar audzēkņiem

V. Seile DVSI pasniedz pedagoģijas vēsturi, tiesību zinātni, latgaliešu dialekta vēsturi.

“Pēc pieciem maziem brītiņiem atvērās viesistabas durvis. Parādījās miniatūra jauna sieviete melnā tērpā ar baltu skolnieces apkaklīti. Seja nopietna, brūnās acis skumji smaidošas. Drīzāk atgādināja meiteni no “Института благородных девиц” nekā skolotāju institūta direktori. Pasniedza šauru, var teikt, aristokrātisku roku – bez gredzeniem un pulksteņa. Atlika noliekties un godbijīgi ar lūpām pieskarties delnas virspusei.”

/skolotājs Jānis Stabulnieks, 1975. Rīga/

“Seile savā ārējā izskatā atšķirās no to laiku sievietēm. Viņa nevalkāja gaiša auduma drēbes, matu sakārtojums nevarēja būt vienkāršāks. Īsi, vīriešu modei apcirpti mati nevijās sprogās, nedz klājās viļņveidīgi, vienīgi uz leju noglaustā matu kārta pāri pusei apsedza plato pieri.”

/skolotāja Velta Vidiņa, 1975. Rīgā/

“Institūtā pastāvēja visstingrākā disciplīna, ko ieviesa allaž prasīgā Valerija Seile.

Nekad nezināju un nezināšu, kā viņa to panāca. Tas nenotika nedz ar uzstājību, nedz bāršanos, runāšanu paaugstināta tonī, nedz bargu pavēlu rakstīšanu. Visi rīkojumi tapa doti klusā balsī, kurā vajadzēja labi ieklausīties, jo tādās reizēs V. Seile runāja īpaši klusināti.

Mūsu skolotāju institūta statūtos bija māģisks “16. pants”. Tas deva direktoram rīkoties ļoti operatīvi, atsevišķos gadījumos pat nesasaucot pedagoģisko padomi. Piemēram, par amorālu uzvedību izslēgt audzēknī no institūta. Vēlāk šo direktorem lēmumu apstiprināja pedagoģiskajās padomes sēdē. [...]

Stingri noteikumi attiecās arī uz skolotajiem. “Ne jau velti daugavpilieši bija iesaukuši skolotāju institūtu par “Svētās Valerijas klosteri”. [...]”

Ja Institūtā nebūtu Valērijas Seiles ieviestās stingrās disciplīnas, tad manām klavieru stundām nebūtu pat to nelielo panākumu, kurus varēju demonstrēt Latvijas Izglītības ministrijas Arodskolu inspektoram Zubānam viņa revīzijas laikā.”

/skolotāja Velta Vidiņa, 1975. Rīgā/

V. Seile un DVSI pedagogi

DVSI audzēkņi atceras..

- *Institūtā bija liela kārtība un disciplīna: direktrisei parādoties skolas telpās, mums, meitenēm, bija jāsveicina, izdarot reveransu, zēniem – eleganti palokot galvu.*
/Janīna Čipāne-Straume-Cīrule/
- *Seiļ jaunkundze bija konsekventi stingra, prasīga, bet varu droši apgalvot, viņa mūs visus mīlēja”*
/Viktorija Gruntmane /
- *Direktrise V. Seile tik labi pazina savu audzēkņu materiālos apstākļus, ka bez lūguma centās centīgākajiem Latgales jauniešiem dabūt pabalstus pagastu, aprīņķu vai pilsētu valdēs, lai viņi spētu samaksāt skolas naudu, vai samaksu par kopgaldu vismaz uz dažiem mēnešiem.”*
/Adele Dzalbe/

V. Seile un DVSI audzēkņi

1930. gads komandējums
pedagoģiskām studijām
Polijā, Austrijā,
Čehoslovākijā, Vācijā,
Francijā un Šveicē.

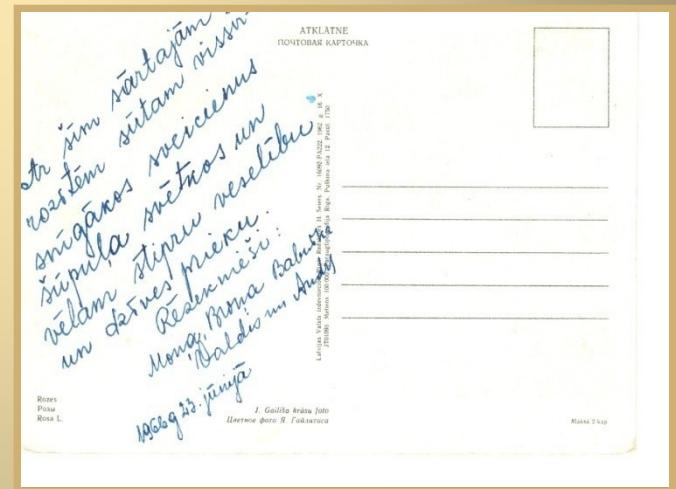
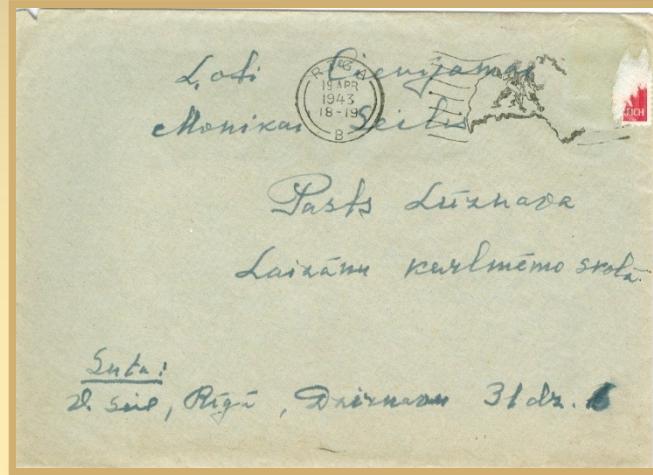
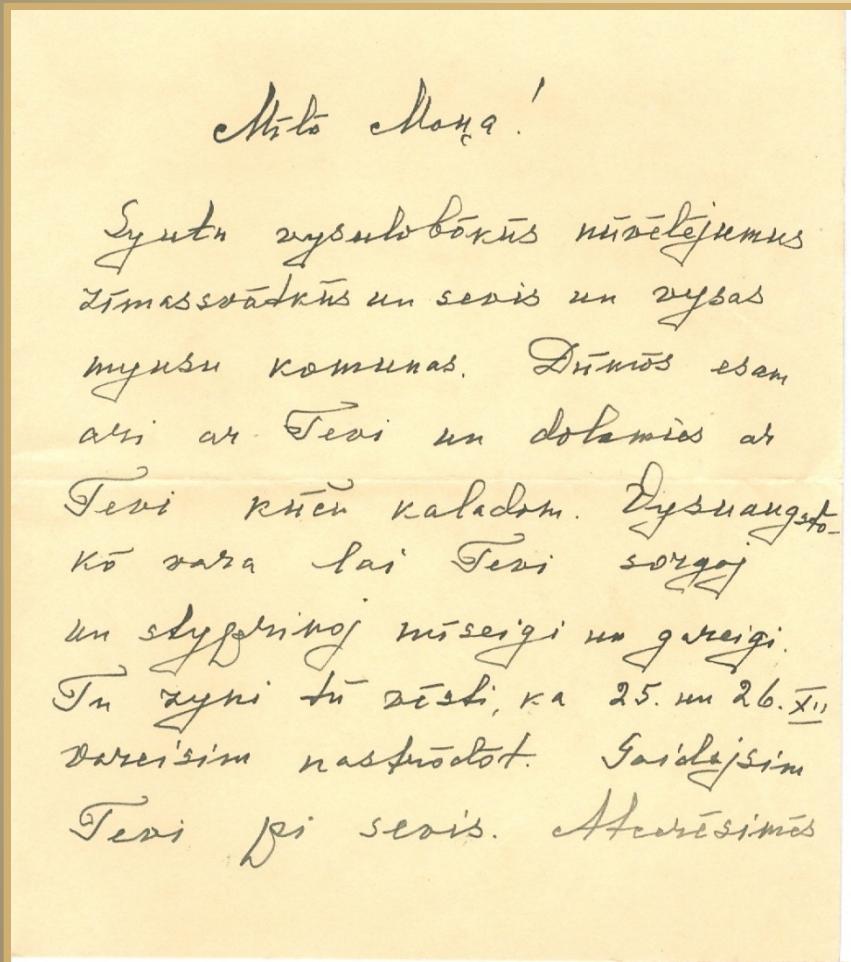
Radniecība un ciešā draudzība ar Moniku Dzeni (dzim.Seile)

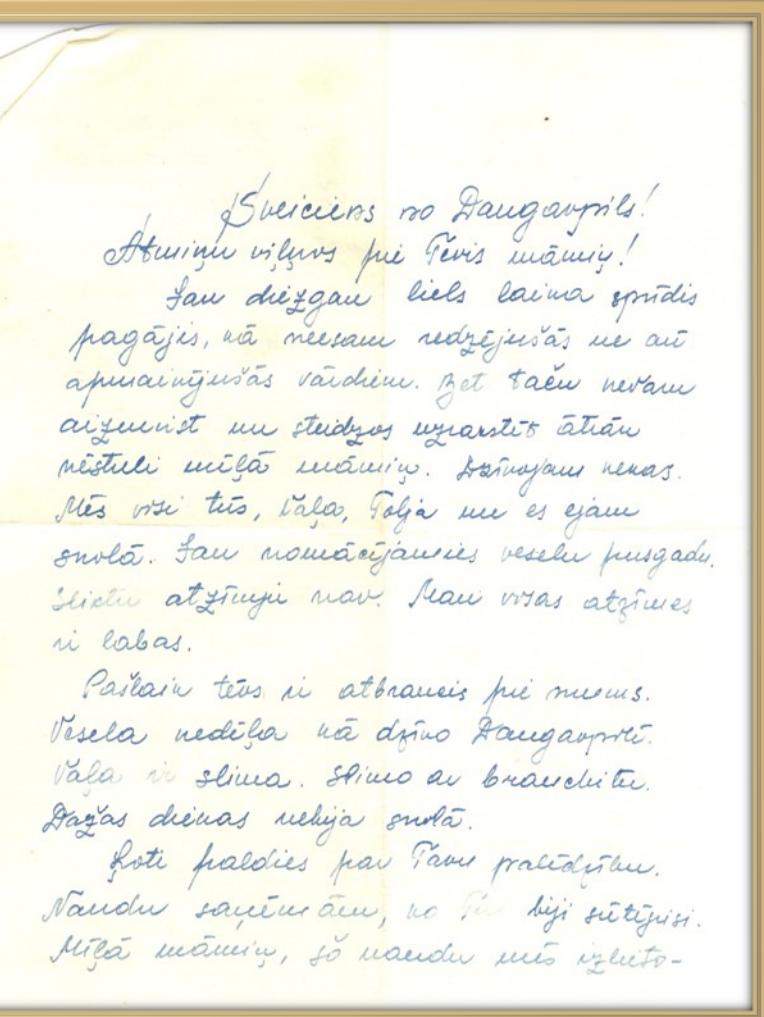
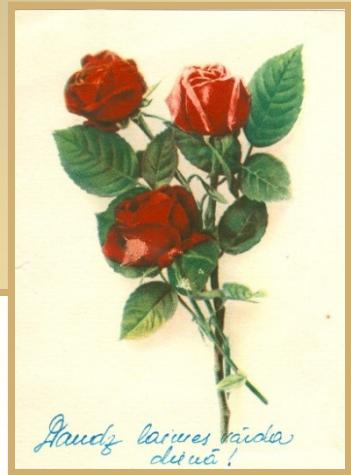
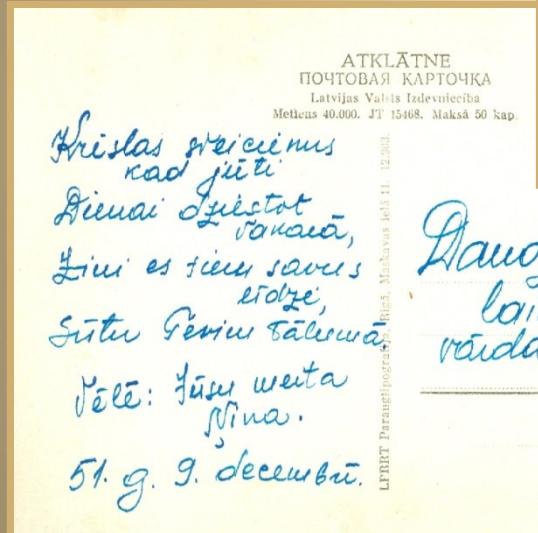
Ar sīvusēju kārtu

Tova diena

Sarakste ar Moniku turpinājās daudzu gadu garumā

1939. gada 19. oktobrī Daugavpilī V. Seile adoptē 1936. gadā dzimušo meiteni Ninu.

Valērija Seile bija apbalvota ar Triju zvaigžņu ordeni, saņēma Latvijas Republikas 10 gadu jubilejas piemiņas medaļu, kā arī bija Tēvzemes balvas laureāte (1940)

Valerijas Seiles monogrāfijas

- "Latvīšu volūdas sintakse.(Latgalīšu izloksne)" (1921)
- "Latgolas likteni bēgļu laikmetā" (1934)
- "Sistematiskais leidz 1935.godam latgalīšu izlūksnē izdūtūs grōmotu rōdeitōjs" (1935, faktiski 1938)
- "Grāmatas Latgales latviešiem" (1936)
- "Paidagoģikas vēsture" (I,1944)

1940.–1941. gadam krievu valodas skolotāja Rēzeknes valsts ekonomiskajā tehnikumā.
1941.–1944 . gadam vēstures skolotāja Rēzeknes Valsts skolotāju institūtā.
1944. – 1946. gadam vēstures skolotāja Rēzeknes latviešu vidusskolā.
1946. gads atbrīvota no darba kā komunistiskai ideoloģijai neuzticama.

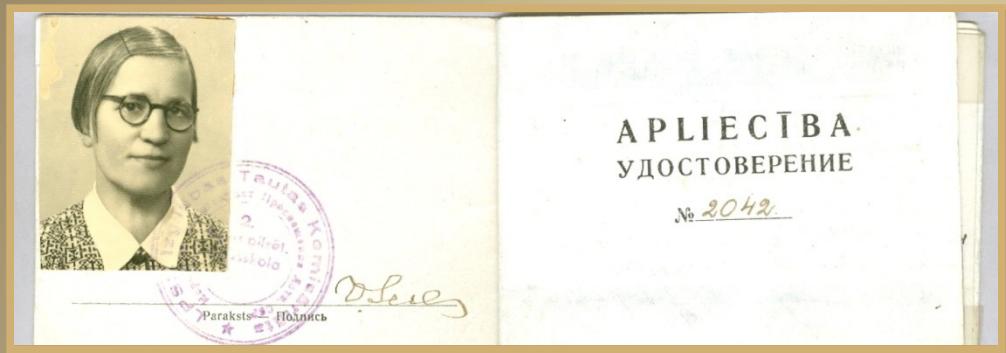
Valērijas Seiles māja un piemiņas
plāksne Rēzeknē, Valērijas Seiles ielā 38

*“Neliela auguma, gudra, precīza un noteikta savās prasībās, viņa
mūs uzrunāja, vērīgi lūkodamās caur biezajiem briļļu stikliem. [...]
Es mācījos vienā klasē ar V. Seiles radinieci Veru Ružu, dažreiz
biju viņu mājā. Saimniece vienmēr pret mums bija laipna un
uzmanīga. Viņa mācīja un audzināja mūs ne tikai ar vārdu, bet arī
suģestēja ar savu personību”*

/Eleonora Mītniece/

© Zane Štrapkeviča

- 1947. – 1957. gadam V. Seile strādā par krievu valodas un literatūras skolotāju Rīgas 2. vidusskolā, metodiskās apvienības vadītāju, lasa pedagogu semināros zinātniskus referātus.

V. Seiles darba apliecība

Pārskats par nodarbišķām ar lasīt nepratējiem,
Rīgas Ostaš strādniekiem,
1952 - 1953 m.g.

No sākuma bija domāti 17 cilvēki, bet ar novembra mēnesī sākas darbs ar 27 cilvēku grupu ar dažādu tautību cilvēkiem.

Stendas notika strādnieku internata, Rāteinas ielā 5, pēc 19 sakara ~~dzīvojējs~~^{dzīvošais} laist un rakstīt krievu. Darba maiņu dēļ nodarbibas neriteja sistematiski. Visvairāk bija apmeklējis karacihs, atlikudarīošs. Uzups un Ramajeva Marija.

Nākamā mācības gādā būtu jānovērs īsti gada trūkumi.

Nodarbibas nevar rikot strādnieku internata, kur vien urmānību atvelk majas dzīves apstākļi un Sarkanā stūrītā nāk dažādi spēleti: un arī laistījīgi, - un tie, kas mācas, kautrīgās savas nerenašanas.

Nodarbibas vislabāk noturēt kādā skolā, vai arī piekomandēt katram vājam laist pratejam savu skolotāju, jo dažādu darba maiņu dēļ sareķot kopīgās grupas ir ļoti grūti.

Nesaukt īsti grupu dalībniekus par analfabetiem, jo savas tautas valoda vien ir lasa ir raksta.

Vislabāk būtu aicināt mācīties kādu valodu krievu, latviešu, vai kādas tehniskas zināšanas, kas pieaugušo cilvēku var interesēt.

V. Seil.

V. Sejles darba materiāli

Darba plāns 1955.g. 2 ceturksniņš		V. Seil.
<u>Gābenei uztverumi</u>		
1. Palieliniet ^{5-kuļu} krievu valodas metodiskajām aprēķinābām nevienai skolas sagatavot materiālus gada noslēgumam un sagatavotāsānai eksaminēt.		
2. Sagatavot metodiskās aprēķinābas iudens saņēšanai un iudens instādēm.		
3. Organizēt un veidot krievu valodas skolotājiem konkursa pāraktaisānās un pārbaudījumu jaut.		
4. Palieliniet organizēt standus un instādes		
5. Propagandēt un palielinēt organizēt krievu valodas metodiskos kabinetus pie sākumā		
<u>Konkrētie pasākumi aprēķi</u>		
Pasākuma reids	Ieguldījums līdzīgi	Ieguldīj. reids un ieguldīj.
4. Māteriālu vārtību un sakārtību veicot ar neorganizētām metod. Kabineta par Jelču laboratoriju un par ortografiskā režīma prasībām par aptauju, un pār...	28.IV	Bielovici un V. Seil. ar rājoties metod apst. sākt.
3. Būtnešas stenda hārorganizētāna ar atkarīgumu un saņēšanu plānotās darbībās	2.V	V. Seil ar Stalīna rājot. skolu patēriņi
5. Metodisko aprēķenību veicotās (5-kuļu nevis skola) informācija par skolu gatavotu lekciju	2.VI	V. Seil un metod.apst sākt teiži
4.1 Konsultācijas metodiskajā kabineta par atkarīgumu, enkrāmējumu, aprēķinābas metodisko kabinetu organizēšanu	Visi pirms un atb...	V. Seil
5.2 Darbates līderētāji parādu sastādīsime nevienai skolai viss cet mērķi, struktūru, literatūra latīca		V. Seil
6. Metod. aprēķi, sagatoti. Saņēšanai un iudens instādēm		

1953. gadā Seilei tiek atteikta agrāk iedalītā istaba komunālajā dzīvoklī un nonemta pensija.

*“Esmu nabadzīga Latgales vecāku meita.
Ar labu krievu cilvēku atbalstu
Petrogradā ieguvu augstāko izglītību.
Pacelties līdz šai izglītībai man bija
loti grūti, jo mana bērnība un jaunība
bija trūkuma, sūra darba un ciešanu
pilna. Pie izglītības tikusi, jutu savu
morālo pienākumu palīdzēt saviem
nabadzīgajiem tautiešiem tikt pie
izglītības un labākas dzīves.. Visus
savus spēkus, enerģiju, prasmi un
visu, ko man izdevās nopelnīt, esmu
atstājusi izglītības druvā, gan
audzinādama radu bērnus, gan
palīdzēdama citiem skolēniem, gan
strādājusi literārajā un sabiedriskajā
laukā.*

/V. Seiles vēstule V. Lācim/

32

RIGAS Pilsētas
Maskavas rajona deputātu un deputātu
Padomes izpildītā komitejas
Socialās nozīmīgās vāras nodalā

Ofīcija sociālās apdrošināšanas
Iestādētās iestādes Maskavas
rāzīmētās vāras nodalā
18. Iek.
Rīga 18, Lāčplēša iela 161. Tālr. 22584
Pura 18, ul. Lachapela 161. Tel. 22584
Nr. 3983
1957. g./P.

Гр. Сий В. Г.
ул. Л. Костю 17-3

Сообщаем, что Вам назначена пенсия
по старческая
в размере Руб. 704,- в месяц с 01. II 1957 г. Пенсионное удостоверение
можете получить в Рафисбесе.

Зав. Московским Рафисбесом
гор. Риги: /Вольф/
Инспектор: 5
13512

1957. gadā V. Seilei tiek piešķirta vecuma pensija, bet viņa turpina konsultēt Rīgas tautas izglītības nodaļas metodiskajā kabinetā.

Personas reķins Личевой счет № _____		Pensija pagarināta Пенсия продлена	
U. <u>Selye</u>	Ф. _____	pēc <u>12 dienas</u> grupas	группе
V. <u>Valerija</u>	И. _____	по <u>1. Aug.</u> 1949. г.	г.
T. v. <u>Benedikta</u> mo	Профессия <u>школьная</u>	дідз <u>місяця</u> галс	г.
Dzimš. g. <u>1891.</u>	Год рождения	по <u>sumā Rbl. 500,-</u> місяці	в сумме Руб. 500,- в месяц
Pensija piešķirta pēc <u>3.</u> kat. <u>12 dienas</u> grupas		Zinogs Печать	Zinogs Печать
Пенсия назначена по <u>1. Iebri.</u> 1947. g.		по <u>12 dienas</u> группе	по <u>194</u> г.
из відєжіз <u>12 dienas</u> 1947. g.		дідз <u>12 dienas</u> 1947. г.	дідз <u>194</u> г.
по <u>12 dienas</u> из <u>12 dienas</u> 1947. g.		по <u>12 dienas</u> группе	по <u>194</u> г.
из среднего заработка Р. <u>981.</u> к. <u>56</u> місяці		из среднего заработка Р. <u>200.</u> к. — місяці	из среднего заработка Р. <u>200.</u> к. — місяці
sumā Rbl. <u>500,-</u> місяці		в сумме Руб. <u>500,-</u> в месяц	в сумме Руб. <u>500,-</u> в месяц
Rbl. <u>500,-</u> місяці		Zinogs Печать	Zinogs Печать
Раб. <u>500,-</u> місяці		Paraksts Подпись	Paraksts Подпись
Gimenes locekļi, kuriem pensija piešķirta Члены семьи, которым назначена пенсия		Pensionara gimetne Место для фотокарточки	
Uzvārds, vārds un jēva vārds	Radniecība ар инфраш. Родство к умершему	Dzimšanas gads Год рождения	Pensijs termiņš Срок пенсии
Фамилия, имя и отч.			
<i>Seile</i>		<i>1901</i>	<i>1957</i>
Soc. nodr. nodalās vad. Зав. отд. собеса		Pensionara paraksta parādījums Образец подписи пенсионера	

.. Un joprojām raksta.

V. Seile raksta ar pseidonīmu “Brīvais putniņš” Rīgā, dzīvoklī pie savām grāmatu kaudzēm.

Sarakste ar kolēģiem un audzēkņiem

Mīlo, dobo! Sāt jādz!
Pridaud man, ka tūs ilgi nozīmīgākais
ir Jūsu vēstuli. Daudz dzīvību cēlumi
sāmu par dzīvojumu. Šīmēi māntre
laistīšu, ja jūtu vairneigai.

Kāb, ka iedzīgat Cēspils stā. Nāc lau
kum 'būtis vīglous gaiss un svāts uku
sums - senīvi pī manis.

Darbojut dīriestē gaidīt vīzmas,
un 15 km vār pārs dienu pārvietos to.
Daroties šū tū parunot. Vēstules
es ari atšķirīgi.

Sērodejai mājās pī sovas zālinīcītā.
Rūpu dērēnu, koru, dāru vīrstātēnu.
Par vīzoru izaudējai, nēmās palaiči
paraukti. Pīnok pārvērti, vēl jolpuds,
agronomi, kri atvassē cēlus un īmula-
lors. Tais laikus pārt namonīt.

Tē reits - leži vokars; tē pāvassaz, tē
rudins. Laiķus sākū vēja spēkniņus.

Par dienu nuvarējai, pīnok vokars
nos vān parēdēt nīcī cī pastrodējai.

Laiķau tais pārt byus, kad pīnok
dzīves vokors... Tāvīšom rūšīam
byus jārūt us tāvī sātē. Dzīves
vokars ari strauji tēvīojas. Sirds

Mīla audzinātoja!
Dīrsnīgs paldīvs Jums par
apmeklējumu. Man jācītvalainojas
Tūsu priecī, ka es neaporientē, bet
šīni gadījumi attaisnījumi saņem
tai faktā, ka neiztīti vērinu apmeklējumu.

Biju Jums solījisies vērīgi apmeklēt, bet
sakarē ar to, ka kursus latvīšu valodā vērī
skolēm atcīle, tad ari neizmēce Rīgā būt līdz
laikam.

Priecījoties par Jums, ka esat vīl, kā sakā, vīnītā
mū atcerēties mūs, savus, pētnos zinībuīm
ja tā varīta tīst.

Es dzīvoju diegan vīnītu dzīvi, ar vīn vīnī
sākūs (neoficieli), mani dīri dīlīgi vīnī
jau vīn. Vīnam jau būtu 24 gadi.

Sākot mācu latvīšu valodai mi meitītītu čītī
klasē.

Es nepacītīdu gaidīt pensiņi gadus, jo stādīs
kīst, jo gads, jo grūtās. Līdz 55 gadiem man
vīl 6 gadi.

Vīna Jums labi, labi vīselību, tāpēc mīcī numī
par pīcī. Čīv, ka atradīši vīgāju tās vīselīs

Kiemēma filistre Seile!

Loti lūdzu, piedodiet par manu nekuriatību. Bija nodomis labs, bet dzīves steigā niverējīs laikā realitēt savu nodomu. dielotienās gribēju apsveikt. Ta, iņ jau otrs dielotienas, ko šajos laikos neatrast varā.

Šīdi jau var atjīmet un šos svētkus. Jums vēlu labu veselību!

Tēsi klusajā nedēļā darba vīta saņāda ja "mexu" katru dienu sēdet daždājotās sēdes, konferences u.t.t. Visu nedēļu un pēc darba aizkavēja. Studējam Krušsova reperatuus u.t.t.

Mājēs arī sāvs solis jānoskrīv. Man ir divi vīrieši kopšāmī. Viņs un viens brālis, kas no tā gera pārbrauce un dzīvo tie māris.

Man tāls 224 f9 no pl 9 - 18.. Lūdzu izvēst, ja ir kāda vaja-dī. Ta. Katrā laikā es vai kāda cito domilītne aizbrauksim un iepriekšējām.

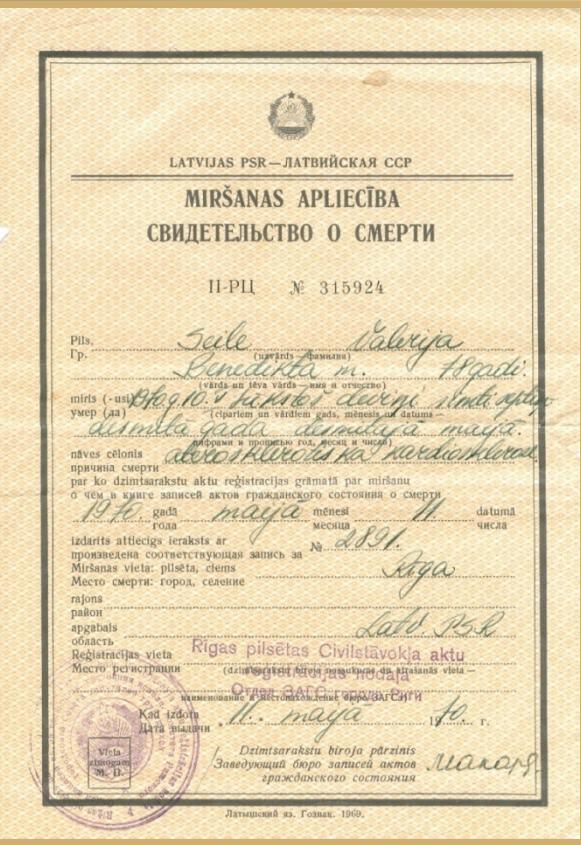
Moms vīvāndols ir Grotēna. Nav

Valerija Seile un Broņislava Pučko
Rīgā, Kalnu ielas 17 pagalmā

Mūža nogali V. Seile pavada pie savas māsīcas Broņas, kas viņu pieņem pie sevis pēc izlikšanas no dzīvokļa. Nelielā pensija, praktiski uz gultas pavadītie 5 dzīves gadi nesalauž garā stipro sievieti, kas allaž priecājas par katru ziņu no saviem bijušajiem audzēkņiem.

V. Seiles miršanas apliecība

1970. gada 10. maijā
V. Seile aiziet mūžībā.

V. Seiles kapa pieminekļi Daugavpils Katoļu kapos

Kapa piemineklis, kas atklāts 1991. gada
26. maijā. Autors – tēlnieks Bertulis Buls.

“ Tantiņu Valeriju Seiļ es gribētu pielīdzināt saulei, kura
silda daudzus, bet pretī nekā neprasa”

/Monika Dzene/

© Zane Stapķeviča